

หลักทั่วไปในการแจ้งข้อหา

2.1 ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการแจ้งข้อหา

การที่จะทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาในชั้นสอบสวน นั้น เห็นควรจะต้องพิจารณาถึงระบบการดำเนินคดีอาญา ที่ได้นำมาเป็นหลัก การในการบัญญัติกฎหมายใช้บังคับ ระบบการดำเนินคดีอาญาที่กล่าวถึง การ ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่สำคัญ มีอยู่ด้วยกัน 2 ระบบ คือ ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และ ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ซึ่งผู้เขียนขอยกมากล่าวเฉพาะที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องของการแจ้ง ข้อหา ดังนี้

ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นระบบการ ดำเนินคดีในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแม้จะ ไม่มีผู้เสียหาย หรือบุคคล อื่นมากล่าวหา หรือไม่ก็ตาม ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจปกครอง จะต้อง ไต่สวนค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้ เพราะถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ วิธีการที่จะได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็ไม่ ใครมีหลักเกณฑ์ในการไต่สวน หรือวิธีพิจารณาเคร่งครัด เพราะมุ่งแต่จะเอา ผลที่จะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากกว่า ดังนั้น ในระบบการดำเนินคดี อาญาระบบนี้ จึงเป็นระบบที่ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน เพื่อให้แต่ละองค์กรในการดำเนินคดีที่ต่าง หากจากกัน แต่ละองค์กรจะทำหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริง ตั้งแต่ เมื่อทราบว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจนถึงการตัดสินคดี¹ ในระบบการ ดำเนินคดีอาญาระบบนี้ มีหลักการสำคัญ พอสรุปได้ คือ

¹ คณิต ฒ นคร, "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา", วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 9, ฉบับที่ 2 (กันยายน-พฤศจิกายน 2520) : 396

ในการพิจารณาคดีอาญา จะมีลักษณะเป็นการดำเนินการระหว่างศาลกับจำเลย โจทก์จะไม่มีใครมีบทบาทที่สำคัญนัก โจทก์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นคว้าหาพยานหลักฐาน ในขณะที่เดียวกันศาลเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการพิจารณาโดยมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติม ทั้งนี้ เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงความจริงมากที่สุด การกำหนดระเบียบวิธีเกี่ยวกับการสืบพยานมีน้อย ไม่มีบทคัดพยานโดยเคร่งครัดว่า พยานปากนี้รับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้ ศาลจึงมักรับฟังพยานหลักฐานทุกชั้นที่เข้าสู่สำนวนความ

แนวความคิดขั้นพื้นฐานของระบบไต่สวน เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานในลักษณะที่ "ออกจากปาก" ของบุคคลต้องสงสัย จึงทำให้เกิดการบีบบังคับให้สารภาพโดยการซักถาม^๒ เมื่อเริ่มสงสัยว่า บุคคลใดกระทำความผิด ในขณะที่มีการไต่สวนนั้น การสันนิษฐานว่าผู้ต้องสงสัยกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว การกระทำพิสูจน์ให้หลุดพ้นจากข้อสงสัย จึงตกอยู่กับผู้ต้องสงสัยที่จะต้องอธิบายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และคงได้กล่าวแล้วว่าการดำเนินคดีอาญา ในระบบ ไต่สวนนี้ มุ่งแต่จะเอาผลที่จะ ได้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสมัยเริ่มแรกที่ใช้ ระบบการดำเนินคดีอาญาระบบนี้ จึงอาจมีการใช้วิธีทรมานผู้ถูกกล่าวหาด้วยประการต่าง ๆ เพื่อให้ยอมรับสารภาพหรือบีบบังคับในการซักถามบุคคลผู้ต้องสงสัย ให้ให้การเป็นปรบักษ์ต่อตนเอง

ระบบการดำเนินคดีอาญาระบบ ไต่สวนนี้ มีที่มาจากอิทธิพลวิธีการชำระความของผู้มีอำนาจในศาสนา โรมันคาทอลิก และต่อมาได้เข้าไปมีบทบาทและอิทธิพล ในระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน เป็นต้น^๓

^๒ ประธาน วัฒนาวณิชย์, "บทความแปลบทเรียนจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทวีปยุโรป", วารสารนิติศาสตร์, ฉบับพิเศษ 2517-2519 (กรกฎาคม 2519) : 146-147

^๓ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2526), หน้า 2.

อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน มีข้อดี
ข้อเสีย ดังต่อไปนี้

ข้อดี

1. ระบบ ไต่สวน ผู้ไต่สวนเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ทั้งสอบสวน ฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาคดี จึงมักจะมีการตัดสินใจโทษผู้ถูกไต่สวนเป็นส่วนมาก ก่อให้เกิดผลดีในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

2. เนื่องจากระบบไต่สวน ไม่ค่อยมีหลักเกณฑ์ในเรื่องพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัด ทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษในเรื่องของวิธีพิจารณาไต่สวน

ข้อเสีย

1. การที่ระบบ ไต่สวน เป็นระบบที่มุ่งค้นหาความจริงในการกระทำความผิดมาก ทำให้ไม่คำนึงว่า ผู้ถูกไต่สวนจะได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดี หรือไม่

2. การที่หน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีอยู่ในองค์กรเดียวกัน อาจทำให้ผู้ไต่สวนเกิดอคติกับผู้ถูกไต่สวน และเชื่อในพยานหลักฐานที่ตนได้มา แต่ไม่เชื่อพยานหลักฐานของผู้ถูกไต่สวน ทำให้ผู้ถูกไต่สวนไม่ได้รับความยุติธรรม

3. ระบบ ไต่สวน เป็นระบบที่ค้นหาความจริงจากผู้ถูกไต่สวน ทำให้มีการขู่ เชิญบังคับผู้ถูกไต่สวน จึงอาจไม่ได้รับความจริงในการไต่สวน

สำหรับระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เป็นระบบการดำเนินคดีที่มีการแบ่งแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกัน เป็นผู้ดำเนินการ และให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) เพื่อให้

โอกาสแก้ข้อกล่าวหาและต่อสู้คดีได้ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นสภาพการเป็นวัตถุแห่งการชกพอก และมีฐานะ เป็นประธาน ในคดี⁴

ในระบบนี้ จะต้องมีบุคคลคนหนึ่งนำเรื่องราวมาฟ้องร้องกล่าวหา บุคคลอีกคนหนึ่งต่อผู้มีอำนาจ เพื่อให้ผู้มีอำนาจนั้นชำระความให้แก่ตน มีการนำกฎหมายที่การนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ ต่อผู้มีอำนาจอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้ทั้งสองฝ่ายได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน ผู้ชำระความตั้งคนเป็นกลาง คอยดูแลให้ทั้งสองฝ่าย ได้ดำเนินคดีของตนไปตามกฎหมายที่ได้วางไว้ โดยเคร่งครัด

สาระสำคัญของ การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ก็คือ การที่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบพยานที่เคร่งครัดมาก มีหลักเกณฑ์ในการที่จะนำพยานอย่างไร มาพิสูจน์ได้หรือไม่ ได้ มีบทคัดพยานที่เด็ดขาด เพื่อมิให้พยานที่ต้องห้ามเข้าสู่สำนวนความ ทั้งนี้ เพื่อมิให้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน ระบบกล่าวหานี้ เป็นระบบที่ใช้กันอยู่ในประเทศที่ระบบกฎหมายเป็น Common Law เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหานี้ มีข้อดี ข้อเสียพอสรุปได้ ดังนี้

ข้อดี

1. ผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหา ต่างมีสิทธิที่จะสืบพยานหลักฐานของตน และคัดค้านพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง โดยมีศาลหรือผู้พิพากษาเป็นกลาง ทำให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย

2. ระบบกล่าวหา ศาล หรือผู้พิพากษา จะต้องวางคนเป็นกลาง คอยรับฟังพยานหลักฐานจากคู่ความทั้งสองฝ่าย และควบคุมการสืบพยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่เข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย

⁴ คณิตา ณ นคร, "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา", วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 9, ฉบับที่ 2 (กันยายน-พฤศจิกายน 2520) : 397-398

ข้อเสีย

1. ในระบบกล่าวหาที่มีหลักเกณฑ์ ในการรับฟังพยานหลักฐาน อย่างเคร่งครัด ผู้กล่าวหาจะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบ ตามหลักเกณฑ์ของ กฎหมาย ศาลจึงจะพิจารณารับฟังพยานหลักฐานของผู้กล่าวหา เพื่อจะฟัง ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ในกรณีที่ผู้กล่าวหา นำ พยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล โดยไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย อัน เป็นเหตุให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้น ผู้ถูกกล่าวหาที่กระทำความผิดจึง อาจหลุดพ้นจากการถูกลงโทษได้

2. ได้รับผลในการปราบปรามผู้กระทำความผิดน้อย เพราะ ผู้กล่าวหาจะต้องนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล เพื่อให้ฟัง ได้ว่าผู้ถูกกล่าว หากกระทำความผิด หากผู้กล่าวหา ไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบ ได้นั้นชั้ค ว่า ผู้ถูกกล่าวหาก่อทำความผิด หรือมีเหตุอันควรสงสัย ศาลก็จะยกประ โยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาไป

จะเห็นได้ว่า ทั้งในระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ต่างก็มีข้อดี และข้อเสีย ดังนั้นจึงควรนำข้อดีของแต่ละระบบมาใช้ ผังเศสหลังการ ปฏิวัติใหญ่เป็นประเทศแรก ที่นำข้อดีของทั้งสองระบบมาผสมเข้าด้วยกัน เป็น ระบบผสม (Mixed System) ในปี ค.ศ. 1808 และ ได้มีประเทศอื่นๆ ในยุโรปเจริญรอยตาม⁵

คนที่ผู้เขียน ได้กล่าวไว้ ในลักษณะของการดำเนินคดีอาญาในระบบ กล่าวหาว่า ในระบบกล่าวหา นั้น เป็นระบบที่วิธีการชำระความเป็นไป ใน ทางที่มีโจทก์ มีจำเลย ฝ่ายจำเลยที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทาง อาญามีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานมาสืบได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้น ในบางครั้ง อาจจะมีบทบัญญัติ เป็นคุณแก่ฝ่ายจำเลย ศาลอาจจะพิพากษายกฟ้องของ

⁵ ชาวเลิส โสภณวัค, กฎหมายลักษณะพยานของไทย เป็นกฎหมายในระบบ กล่าวหาจริงหรือ, อุลพาท, เล่ม 6 ปีที่ 28 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2527) : 40

โจทก์ก็ได้ ทั้ง ๆ ที่ปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา การพิจารณาคดีอาญามีหลัก exclusionary rule ซึ่งศาลฎีกาไม่รับฟังพยานหลักฐานของ โจทก์ ที่ได้มาจากการจับหรือค้นที่ไม่ชอบ ดังนั้น แม้โจทก์จะมีพยานแจ้งข้อหาจำเลยทำผิด ศาลอาจไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานนั้น และยกฟ้อง โจทก์เพราะถือว่า โจทก์ไม่มีพยานมาสืบก็ได้ จึงทำให้มีการกล่าวกันว่า ในระบบกล่าวหาจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา มีฐานะเป็นประธานในคดี

การเป็นประธานในคดีของผู้ถูกกล่าวหา หมายความว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ร่วมในคดีในฐานะที่เป็น "คน" ไม่ใช่ "วัตถุ" มีสิทธิต่าง ๆ 2 ทาง คือ^๑

1. สิทธิอย่างผู้ร่วมคดีในทางกระทำ สิทธิที่สำคัญ คือ สิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานและศาล (สิทธินี้ รวมถึงทนายความของผู้ถูกกล่าวหาด้วย) สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือในคดี และสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา^๗

2. สิทธิอย่างผู้ร่วมในคดีในทางอยู่เฉย คือ ผู้ถูกกล่าวหาที่มีอิสระในการตัดสินใจของตนเอง ผู้ถูกกล่าวหา จึงมีสิทธิที่จะไม่ให้การในเรื่องที่ถูกกล่าวหา และถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา ที่จะ ใช้ยืนยันตัวเขานั้น จะต้องเป็นถ้อยคำที่มีได้เกิดจากการ ล้อลวง ช่มชู้ ให้สัญญาหรือการมิชอบทั้งหลาย

จากการที่ระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้ เขาจะต้องทราบว่าถูกกล่าวหาว่าอย่างไร ดังนั้น จึงต้องมีการแจ้งข้อหา ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ

^๑ คณิต ฌ นคร, "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา," วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 9, ฉบับที่ 2 (กันยายน - พฤศจิกายน 2520) : 401

^๗ เรื่องเดียวกัน

อันเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย^๑ หรือฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง (audi-alteram partem)

หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง (audi alteram partem) เป็นหลักกฎหมายประการหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ และเป็นหลักกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศไทยที่ใช้ในศาลมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ โดยให้ศาล หรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท จะต้องฟังความจากคู่ความทั้งสองฝ่าย^๒ เป็นหลักที่ให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหา ที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาเพื่อต่อสู้คดี และเจ้าพนักงานจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ทั้งต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาพอสมควรในการให้การแก้ข้อกล่าวหา

หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ต้องมีการแจ้งเรื่องราว (Grounds) อันกล่าวหาว่าเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ เป็นลายลักษณ์อักษร หรือวาจา ก็ได้ และต้องให้โอกาสพอสมควร แก่ผู้ถูกกล่าวหา ที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาเพื่อต่อสู้คดีซึ่งอาจจะ เป็นลายลักษณ์อักษร หรือวาจา ก็ได้ เช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท จะต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบล่วงหน้าพอสมควร ก่อนที่จะถึงกำหนดเวลา ให้ผู้ถูกกล่าวหาให้การแก้ข้อกล่าวหา เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้เตรียมคำให้การแก้ข้อกล่าวหาในการต่อสู้คดี แต่ผู้ถูกกล่าวหาอาจสละสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้ การที่มีการแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหา แต่ไม่ได้ให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาพอสมควรในการให้การแก้ข้อกล่าวหา ถือว่าเป็นการ

^๑ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528), หน้า 8.

^๒ S.H. Bailey C.A., London : Sweet & Maxwell, 1977, p.346

ปฏิเสธสิทธิดังกล่าวเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างในคดี Ridge V. Baldwin and others (1964)¹⁰ เป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นตำรวจ และถูกคณะกรรมการควบคุม (Watch Committee) ไล่ออกจากราชการ โดยกล่าวหาว่า เขาละเลยการปฏิบัติหน้าที่และไม่เหมาะสมที่จะเป็นตำรวจ แต่ผู้ถูกกล่าวหา ไม่ได้รับแจ้งข้อกล่าวหา และไม่ได้รับแจ้งถึงกำหนดการประชุมพิจารณาคดีของคณะกรรมการควบคุม และไม่ได้รับโอกาสที่จะมาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแต่อย่างใด คำสั่งของคณะกรรมการดังกล่าว จึงเป็นโมฆะ เนื่องจากคณะกรรมการควบคุมมิได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหา ได้ชี้แจงข้อกล่าวหาดังกล่าว

2. เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ใช้ในการพิจารณาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ แต่อาจจะไม่เปิดเผยถึงแหล่งที่มาของข้อเท็จจริงนั้นก็ ได้ ดังตัวอย่างในคดี R.V. Gaming Board for Great Britain, ex parte Benaim and Khaida (1970)¹¹ เป็นกรณีที่คณะกรรมการการพนัน ไม่ยอมออก ใบอนุญาตให้มีการเล่นการพนันแก่ผู้ร้องขอ เนื่องจากคณะกรรมการการพนัน ได้พิจารณาประวัติและพฤติกรรมของผู้ร้องขอจากทางตำรวจทั้ง ในและนอกประเทศ แล้วได้แจ้งข้อเท็จจริงดังกล่าวให้ผู้ร้องทราบ แต่มิได้เปิดเผยแหล่งที่มาของข้อเท็จจริงนั้น ในกรณีเช่นนี้ถือได้ว่าคณะกรรมการฯ ได้ปฏิบัติตามหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว

3. หากการสืบพยานค่อนหน้าผู้ที่ถูกกล่าวหาและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาทำการซักค้านพยานตลอดจนคัดค้านพยานหลักฐานและนำพยานเข้าสืบได้¹²

4. ให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี และในบางกรณีให้มีการขออนุญาตให้มีการเลื่อนคดีได้¹³

5. ให้มีตัวแทนในคดีได้ รวมทั้งมีนายความช่วยเหลือ ในคดีในบางกรณี¹⁴

¹⁰ Ibid., p. 366-378

¹¹ Ibid., p. 386-390

¹² ประณู สุวรรณภักดิ์ "การสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนสามัญ" วิทยานพนธ์ปริญพามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529, หน้า 37.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38

หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง ที่ผู้เขียนได้ยกมาเป็นหลักฐานในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ที่เขาจะได้รับการแจ้งเรื่องราวอันกล่าวหาว่า เขา ได้กระทำความผิดทางอาญา เป็นหลักพื้นฐานที่เริ่ม ใช้ ในชั้นพิจารณาตัดสินของศาล ฉะนั้นหากจะเอาหลักพื้นฐานดังกล่าวนี้มาใช้ก่อน ในชั้นพิจารณาตัดสินจะ เอามาใช้ ในชั้นของการสอบสวนนั้นคือผู้ต้องหาที่จะได้รับการแจ้ง เรื่องราวอันเป็นข้อกล่าวหาว่า เขา ได้กระทำความผิดตามกฎหมาย เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐจะ เริ่มสอบปากคำของเขาในฐานะที่เขาตก เป็นผู้ต้องหาเพราะข้อหาที่เขาให้ในชั้นนี้ อาจนำไปใช้ เป็นพยานหลักฐานพัน เขา ในชั้นพิจารณาตัดสินของศาล ได้จึงมีความจำเป็นที่เขาจะต้องได้รับทราบข้อที่เขาถูกกล่าวหา ก่อนที่เขาจะ เริ่มให้การแก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่หาหน้าที่สอบสวนคดีอาญานั้น

สำหรับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในประเทศไทย ในชั้นสอบสวนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้นำระบบ ไล่สวนและระบบกล่าวหา มาเป็นหลัก ในการบังคับกฎหมาย ดังจะ เห็น ได้จากบทบัญญัติที่ให้พนักงานสอบสวน รวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกลกล่าวหา และ เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ ให้เห็นความผิด¹⁵ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเอง หรือส่ง ประเด็น ไปสอบสวน เพื่อความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติดันเป็น อาจติของผู้ต้องหาแต่ต้องแจ้ง ให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา¹⁶ บทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็น บทบัญญัติที่ให้พนักงานสอบสวน มีหน้าที่ค้นหาความจริง เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและ ยังให้อำนาจพนักงานสอบสวนสอบสวนถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติ เป็นอาจติของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นคนแก่ผู้ต้องหาในเรื่องของ เหตุบรรเทาโทษบทบัญญัติดังกล่าวจึงจัดอยู่ในระบบไล่สวน ส่วนบทบัญญัติที่จัดอยู่ในระบบกล่าวหา ก็คือ เมื่อผู้ต้องหาถูก เรียกหรือส่งตัวมาหรือ เข้าหาพนักงานสอบสวนเองหรือปรากฏว่าผู้ใด ซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงาน เป็นผู้ต้องหาให้ถามชื่อตัวนามสกุล ชาติ บังคับบิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิดและแจ้งข้อหาให้ทราบและต้องบอกให้ทราบก่อนว่า ข้อหาที่ผู้ต้องหาเหล่านั้นอาจใช้ เป็นพยานหลักฐานยื่น เขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจ ให้การอย่างใด ก็ให้จกคำให้การ ไว้ถ้าผู้ต้องหา ไม่เต็มใจ ให้การเสียก็ให้บันทึกไว้¹⁷ บทบัญญัตินี้มีข้อความที่สัมพันธ์ตรงกันกับหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นหลักกฎหมายในระบบกล่าวหาตนเองจากบทบัญญัติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น น่าจะชี้ให้เห็นได้ว่าในชั้นสอบสวนของประเทศไทยเป็นระบบผสม(Mixed System) ที่มีทั้งระบบไล่สวนและระบบกล่าวหา

15 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131

16 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138

17 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134

จากระบบการดำเนินคดีอาญาและหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินคดีอาญาในแต่ละระบบที่ผู้เขียนได้ยกขึ้นมากล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การแจ้งข้อหามาจากแนวความคิดในเรื่องหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง ในระบบกล่าวหาซึ่งจะต้องมีการแจ้งเรื่องราวอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และให้โอกาสพอสมควรที่จะให้ผู้ถูกกล่าวหาให้การแก้ข้อกล่าวหา เพื่อต่อสู้คดีได้ประกอบกับเมื่อพิจารณาในแง่ของการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งมีหลักปรัชญาที่ว่า รัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย การดำเนินคดีเป็นกระบวนการดำเนินคดีของรัฐ รัฐมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา หน้าที่ของรัฐ ก็คือ การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในรัฐ องค์กรต่างๆ ของรัฐซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ได้แก่ ศาล อัยการ และตำรวจต่างมีหน้าที่อำนวยความสะดวก¹⁸ ในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้แก่คู่ความ เช่น เกี่ยวกันกับองค์กรอื่นๆ ดังนั้นในการแจ้งข้อหาของพนักงานสอบสวน แก่ผู้ต้องหา ก็จะต้องมีลักษณะที่เอื้ออำนวยความสะดวก อันจะทำให้ผู้ต้องหาทราบและเข้าใจข้อหา ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ต้องหาที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่

2.2 ความเป็นมาและวิวัฒนาการ ในการแจ้งข้อหา

เพื่อให้เกิดการศึกษาในหัวข้อเรื่องการแจ้งข้อหาในคดีอาญา โดยพนักงานสอบสวนเป็น ไปอย่างสมบูรณ์ทั้ง ในด้านข้อมูลและการวิเคราะห์ ผู้เขียนจึงเห็นสมควรที่จะ ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ถึงการแจ้งข้อหาในคดีอาญาที่ถือปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อความมุ่งหมายที่จะชี้ให้เห็นถึงความเป็นมา และวิวัฒนาการของเรื่องนี้ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์หาค่าของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ในสมัยสุโขทัย เท่าที่ได้ค้นคว้ายังไม่พบข้อเขียนใดที่ได้อธิบายในเรื่องนี้ไว้ จึงทำให้เห็นได้ว่า ในสมัยนั้นยัง ไม่มีการแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกกล่าว

¹⁸ คณิศ ณ นคร, วิถีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน, วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 3, ปีที่ 15 (กันยายน 2528) : 6

หาทราบอย่างซัดแจ้งในการดำเนินคดีอาญา เป็นรูปลักษณะในกรณีที่มีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด ผู้เสียหายจะนำคำร้องทุกข์มาร้องทุกข์ต่อเจ้าผู้ครองเมือง และเจ้าผู้ครองเมืองจะดำเนินคดีให้ โดยพิจารณาและคัดสินคดีด้วยตนเอง ดังปรากฏจากหลักฐานจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ตอนหนึ่งว่า

" ในปากบคุ้งอันนิ่งแขวน ไว้ทัน ไพร่ฟ้าหน้าบ กลางบ้าน
กลางเมือง มีด้อยมีความ เจ็บท้องข้องใจ มักจกกล่าวถึงเจ้าเมืองขุน
บ่ไร่ ไบ่สันกะดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมือง ไคยินเรียก
เมื่อถามสวนความแก่ฆ่าด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม " 18

และอีกตอนหนึ่งว่า

" ไพร่ฟ้าลูกเจ้าลูกขุนผีแลผิดแพกหลักร้างกัน สวนคุณเห็นแล้ว
จึงแลงความแก่ฆ่าด้วยชื่อ บ่เข้าผู้ลักมักผู้ซ่อน " 20

ส่วนในสมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากในสมัยนี้หลักฐานซึ่งเป็นข้อเขียนทางกฎหมาย ได้กระจัดกระจาย และถูกทำลาย อันเนื่องมาจากการสงคราม ฉะนั้นจึงไม่ปรากฏข้อเขียนใด ๆ ที่ได้อธิบายในเรื่องนี้ไว้ แต่ก็อาจจะกล่าวได้ว่า ครั้นต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงให้มีการชำระรวบรวมกฎหมาย ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเมื่อปีจุลศักราช 1166 (พ.ศ. 2347) และมีการเพิ่มเติมบ้างเล็กน้อย เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพกาลในแต่ละสมัย เรียกว่า กฎหมายตราสามดวง²¹ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง

18 เขียร เจริญวัฒนา, ระบบกฎหมาย ไทยและต่างประเทศ หน้าที่ 8-15, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528), หน้า 547

20 เรื่องเดียวกัน, หน้า 546

21 เรื่องเดียวกัน, หน้า 553

กับการไต่สวนคดีอาญา มีหลักฐานว่าตระลาการเป็นผู้ทำการไต่สวน เมื่อได้ตัวจำเลยแล้ว ตระลาการจะบังคับถามให้จำเลยให้การ เสร็จแล้วจึงส่งคำฟ้องและคำให้การไปให้ลูกขุน เพื่อชี้สองสถาน มีการคิดประเด็นออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน ข้อที่โจทก์หาและจำเลยให้การรับประเภทหนึ่ง ซึ่งถือว่ารับฟังได้ เพราะคู่ความรับกันแล้ว ข้อที่โจทก์จำเลยไม่รับกันอีกประเภทหนึ่ง ซึ่ง โจทก์จำเลยจะต้องนำพยานมาสืบ และตระลาการจะต้องสืบพยานตามประเด็นที่ลูกขุนกำหนดไว้ ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งในพระราชกำหนดเกล้า บทที่ 4 ว่า

" แลเมื่อจะถาม โจทก์จำเลย เป็นสาทรต่อกันนั้น ให้ผู้นั่งกำกับคุมคดีและขอเป็นพยานด้วย ให้ตระลาการหมายไปหาผู้กำกับกรมมหาด เลอกับชาวที่กรมการวังในตำรวังนอก กับกรมวังมหาด ไทระลา โหมคลัง ในคลังคลังราชการคลังพิเศศ กรมนากรมทหาร ในกรมสมมกรมสารภากอนนอก กรมแพทยา กรมสัสดี กรมพระนครบาล ขุนคาบ ถ้าเป็นเนื้อความผู้ร้ายให้ขุนคาบนั่งพิจารณาด้วยกรมพระนครบาลจนสำเร็จ ถ้าขุนโรงขุนสารแขวงมาขานบ้านอาเภอ ได้พิจารณากระหวงใด ก็ให้ตระลาการเอาความ ไปถามต่อหน้าลูกขุนและสารหลวง ให้รู้เห็น เบนพยานด้วย แลผู้นั่งกำกับนั้นให้จัดเอาที่ขุนหมื่นพันทนายในกรมนั้น ซึ่ง เบนคนรู้เนื้อความ เบนผิดและขอสังชื่อหมื่นคง กลัวแก่บาปนั้น ไปกำกับนั่งฟังคุรุ้ เบนพยาน แลคำชี้แจง ประกันส่วนผู้พิจารณานั้น ให้แบ่งออกสามส่วน ให้แก่ผู้ฟังกำกับนั้นส่วนหนึ่ง ให้กำกับนั้นนั่งแต่แรก เมื่อจะถาม โจทก์จำเลย เป็นสาทรต่อกันนั้น แลให้ผู้พิจารณา เสมียรผู้คุมพร้อมกันจึง ให้กรมจำเลยแก้ในข้อหาแล้วให้การ เหตุเนื้อความต้อง ในข้อหาถึงว่าคำนั้น เบนนอกรับนอกหากดี ถ้าแลเนื้อความเหตุอันเดียวกันก็ให้ ๖ การ เกิดต่ออย่าให้เอาเนื้อความข้ออื่น นอก เนื้อความ โจทก์นั้นมาให้การ "

ในการไต่สวนจำเลยตระลาการ จะต้องถามจำเลยเกี่ยวกับข้อหาแล้วให้จำเลยให้การ ไม่ปรากฏโดยชัดแจ้งว่า ให้ตระลาการแจ้งข้อหาให้จำเลยทราบเสียก่อน ดังนั้นในสมัยรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ ในการไต่สวนคดีอาญาจึงไม่มีการแจ้งข้อหาให้จำเลยทราบ เมื่อกฎหมายตราสามดวงที่ใช้ในรัชกาลที่ 1 ได้รวบรวมชำระมาจากกฎหมายของสมัยกรุงศรีอยุธยา จึงน่าจะมีลักษณะเช่นเดียวกับที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งก็อาจจะอนุมูลมกล่าวได้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยาก็ไม่มีการแจ้งข้อหาให้จำเลยทราบในการไต่สวน โดยชัดแจ้ง

ในกรุงรัตนโกสินทร์ตั้ง ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงให้มีรวบรวมกฎหมายที่ระจกกระจายสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่า กฎหมายตราสามดวง และในสมัยรัชกาลที่ 2 ถึงรัชกาลที่ 4 ก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงเพียงเล็กน้อย กฎหมายตราสามดวงนี้ ได้ใช้มาจนกระทั่งถึงตอนต้นของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ดังนั้น กฎหมายที่ใช้ในการไต่สวนคดีอาญา จึงมีลักษณะเดียวกับที่ใช้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงยกเลิกกฎหมายเก่าที่ล้าสมัยและไม่เป็นธรรม²² ทั้ง ได้มีการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลครั้งใหญ่ โดยมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) ถือว่าเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย จากรบบไต่สวน เป็นระบบกล่าวหา²³ ผู้ร่างกฎหมายฉบับนี้ ส่วนใหญ่สำเร็จกฎหมายมาจากประเทศอังกฤษ นำโดยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เอาแบบอย่างมาจากกฎหมายอังกฤษ และได้บัญญัติไว้เพียงไม่กี่มาตรา เพื่อให้ชั่วคราว แต่ปรากฏว่าใช้บังคับอยู่ยาวนานร่วม 40 ปี²⁴ เนื้อหาของกฎหมาย ไม่มีบทบัญญัติในชั้นสอบสวน แต่มีชั้นไต่สวนมูลฟ้องก่อนขึ้นพิจารณา โดยมีเนื้อหาหลัก เกณฑ์ทางกฎหมาย โดยสรุปดังนี้

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาไต่สวน หากการไต่สวนผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมมาโดยผู้จับกุมจะค้องนำผู้ต้องหามาให้ผู้พิพากษาไต่สวนภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาจับกุมแต่ถ้า ไม่สามารถนำตัวมาให้ทำการไต่สวนได้ภายใน 48 ชั่วโมง ผู้พิพากษาที่มีหน้าที่ไต่สวนจะค้องบันทึก เหตุที่ชักช้าไว้²⁵

22 เรื่องเดียวกัน, หน้า 603

23 คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 6

24 เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

25 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาตรา 3

ในการไต่สวนเมื่อได้ตัวผู้ต้องหามาแล้ว ให้ผู้พิพากษาไต่สวนถามให้ไต่ความ
แน่ว่า ผู้ต้องหาจะให้การแก้คำฟ้อง หรือกล่าวหาว่าอะไร และให้เอา
ตัวคนทั้งหลายผู้รู้เหตุการณ์ ในคำฟ้องกล่าวหาอันนั้นมา ถามเป็นพยานเอาถ้อย
คำเป็นหลักฐานไว้ชั้นหนึ่งก่อน ๒๘

จะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษใช้ไปพลาง
ก่อน ร.ศ. 115 ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ยังไม่มีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหา
ทราบโดยชัดแจ้ง แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้มีการนำหลักฟังความคู่ความอีกฝ่าย
หนึ่งมาใช้แล้ว โดยการให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาที่จะให้การแก้คำฟ้อง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
รัชกาลที่ 8 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับถึงในปัจจุบัน โดย
ได้แบ่ง โครงสร้างของกฎหมายเป็น 7 ภาค แยกภาคการสอบสวนออกต่าง
หากจากภาควิธีพิจารณาในศาล โดยในชั้นสอบสวน ให้นำเรื่องการแจ้งข้อหา
มาให้โดยชัดแจ้ง โดยในการสอบสวนผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้ง
ข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และต้องบอกให้ทราบก่อนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าว
นั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันตัวเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจ
ให้การอย่างใด ก็จงคดีให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้
บันทึกไว้ เห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้นำเอาหลัก
ฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง อันเป็นหลักในระบบกล่าวหา มาใช้กับผู้ต้องหา ในชั้นสอบ
สวนด้วย

จากข้อมูลที่ได้ค้นคว้ามาแล้วไว้ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ในทาง
ประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ในชั้นก่อนการพิจารณาของศาล
ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 7 ไม่มีการบัญญัติ
ถึงเรื่องการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาได้ทราบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือชั้นสอบ

สวนไว้อย่างชัดเจน จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ทั้งนี้ตามความใน มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 จึงได้มีการบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบในการสอบสวนผู้ต้องหา ทั้งยังบังคับให้พนักงานสอบสวนฟังคำให้การของผู้ต้องหาในการให้การแก้ข้อกล่าวหา แต่อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว ก็ไม่ได้ให้คำวิเคราะห์ศัพท์และให้ความหมายอย่างชัดเจนว่า คำว่า "ข้อหา" คืออะไร และการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ จะต้องแจ้งอะไรอย่างไร ซึ่งผลจากข้อนี้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นอย่างมากมายทั้ง ในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ดังที่ผู้เขียน ได้กล่าว ไว้ในบทที่ 1 ข้างต้น ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในบทต่อไป

2.3 การคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ขององค์การสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติ ได้จัดตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ การให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของมนุษยชน เพื่อให้มนุษยชนทั่วโลก ได้รับความคุ้มครอง ในการที่จะดำรงคนเป็นมนุษย์ด้วยความเสมอภาค ในการดำรงชีวิตด้วยความผาสุก การประกอบอาชีพ การแสดงความคิดเห็น หรือการนั้นคือ ศาสนาต่าง ๆ องค์การจึง ได้จัดให้มีการประชุมร่างปฏิญญาสากลเพื่อสิทธิของมนุษยชน เพื่อเสนอและแนะนำให้รัฐต่าง ๆ นำไปใช้เป็นหลัก 27 และมีมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติที่ 217 (111) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) แม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะ ไม่มีผลบังคับ หรือพันธะทางกฎหมายแก่บรรดารัฐภาคีสหประชาชาติ เนื่องจาก ไม่มีข้อกำหนดให้บรรดารัฐภาคีสมาชิกรับเอาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ไปปฏิบัติ เป็นกฎหมายบังคับภายในรัฐ

27 อุทัย วิเศษสมิต, "การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวกับกฎหมายอาญา และวิธีพิจารณาความอาญา," ศิลปนาถ, เล่มที่ 4, ปีที่ 7 (เมษายน 2503) : 418.

เป็นแต่เพียงข้อความแนะแนวทางแก่บรรดารัฐภาคีสมาชิก ที่จะนำไปใช้ในการร่างกฎหมายภายใน หรือกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในรัฐของตน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึง เป็นเพียงบรรทัดฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับบรรดาประชาชน และประชาชาติทั้งหลาย 28 อีกนัยหนึ่งสิทธิมนุษยชนก็เป็นมาตรฐานการปฏิบัติ โดยทั่วไปของชนทุกชาติและทุกองค์การของสังคมต่าง ๆ ให้ตระหนักอยู่เสมอและพยายามสอนและให้การศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้มีการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพ และให้ใช้มาตรการที่ก้าวหน้าทั้งระดับชาติและสากล เพื่อให้มีการยอมรับและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งปฏิบัติตามของรัฐสมาชิกและชนชาติต่าง ๆ ที่อยู่ในดินแดนในอารักขา 29

เพื่อให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมีประสิทธิภาพ องค์การสหประชาชาติจึงได้ร่างอนุสัญญาขึ้นสองฉบับ เนื่องจากอนุสัญญาซึ่งมีผลบังคับตามกฎหมาย ประเทศที่ลงนามรับรองต้องรับไปปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว คือ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กับ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิทางการเมือง และที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้รับรอง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1966 อนุสัญญาทั้งสองฉบับจะต้องมีรัฐสมาชิก ให้สัตยาบัน 35 ประเทศ จึงจะมีผลใช้บังคับได้ และอนุสัญญาดังกล่าวทั้งสองฉบับรัฐสมาชิกได้ให้สัตยาบันครบจำนวนแล้ว อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1976 ส่วนอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิทางการเมือง มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1976 30

28 วีระ โลงายะ, กฎหมายสิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, 2531), หน้า 72.

29 โทศล ไสภาคย์วิจิตร, "หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ", วารสารกฎหมาย, ปีที่ 3, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2520) : 29

30 เรื่องเดียวกัน, หน้า 32

เรื่องการแจ้งข้อหาในคดีอาญานั้น ฎีกาสาบาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 11(1) มีความว่า "บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะ ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่า มีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ซึ่งคนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี" แม้ข้อความในมาตรา นี้ จะใช้ในการพิจารณาคดีซึ่งอยู่ในชั้นพิจารณา อย่างไรก็ตาม ก่อนที่คดีอาญาจะ ไปสู่ชั้นพิจารณาคดีได้ ก็จะต้องผ่านการ ไล่สวนมูลฟ้องหรือการสอบสวนมาก่อน ดังนั้นหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดีอาญาในชั้นพิจารณา ก็คือ การแจ้งคำฟ้องให้จำเลยทราบเพื่อที่จะให้จำเลยต่อสู้คดีได้ ถูกต้อง หลักการนี้ก็ควรจะต้อนนำมาใช้ในชั้นสอบสวนหรือ ไล่สวนมูลฟ้องด้วย การสอบสวนผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน จึงต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาที่จะให้การต่อสู้คดีด้วย

ประเทศไทย ได้นำ หลักการของฎีกาสาบาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 มาตรา 11(1) ในเรื่องการแจ้งข้อหา มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับ ฉบับแรก คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ฉบับที่ 2 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏว่า ได้นำเอาเรื่องการแจ้งข้อหา มาบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 มาตรา 31 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมี เสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย

การจับกุมคุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคล ไม่ว่า ในกรณีใด ๆ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้น จะต้องได้รับแจ้ง เหตุพร้อมด้วยรายละเอียดความสมควรในการที่ถูกจับ หรือถูกตรวจค้น โดย ไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ เป็นการ เฉพาะตัวได้"

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 33 บัญญัติว่า

" บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้น จะต้องได้รับแจ้งข้อหาหรือเหตุและรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้น โดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ เป็นการเฉพาะตัวได้

การแจ้งข้อหาแก่บุคคลใด ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น "

เหตุที่มีได้มีการนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ฉบับปัจจุบันนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้ร่างคงเห็นว่า การแจ้งข้อหาในชั้นสอบสวน ได้นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 แล้ว การที่จะนำมาใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ อีก จึงไม่มีความจำเป็น

2.4 วัตถุประสงค์ในการแจ้งข้อหา

จากข้อมูลทีกล่าวมา ในตอนต้น ย่อมเป็นที่แสดงให้เห็นชัดว่าระบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันนี้ มีหลักการที่เป็นการยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าเป็นระบบการดำเนินคดีอาญา ที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่อุบัติการณ์ทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายจำเลยจะต้องให้โอกาสอย่างเต็มที่ที่เขาจะแสดงพยานหลักฐานเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ของเขา หลักการประการหนึ่งของการอำนวยความสะดวกให้แก่อุบัติการณ์ก็คือ การให้จำเลยได้รู้ถึงข้อกล่าวหาว่า เขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในเรื่องใด เพื่อที่เขาจะ ได้ไปเตรียมพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่า เขามีได้เป็นผู้กระทำความผิดตามที่กล่าวหาแต่อย่างใด การที่จะให้ผู้ต้องหามีโอกาสรู้ข้อกล่าวหาเช่นนี้ จึงต้องมีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาได้ทราบ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการแจ้งข้อหา จึงสรุปได้ดังนี้

1. ดัง ได้กล่าวแล้วว่า การดำเนินคดีอาญาตามโครงสร้างของกฎหมายและแนวความคิดในปัจจุบันถือปฏิบัติกันว่า ผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในฐานะเป็นประธานในคดี สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นประธานในคดีที่สำคัญประการหนึ่ง คือ "สิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา" ไม่ว่าเขาจะถูกดำเนินอาญาในชั้นสอบสวนหรือในชั้นฟ้องร้อง ผู้ต้องหาก็ต้องมีสิทธิประการนี้ ๑) การสอบสวนผู้ต้องหา เจ้าพนักงานจึงต้องให้โอกาสพอสมควรแก่ผู้ต้องหาที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา ผู้ต้องหานั้น จะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้ เขาจะต้องทราบก่อนว่า เขาถูกกล่าวหาว่าอะไร เจ้าพนักงานที่ทำการสอบสวนผู้ต้องหาจึงต้องมีหน้าที่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการแจ้งข้อหาของพนักงาน ก็คือ การให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาในการแก้ข้อกล่าวหาในเรื่องที่ถูกกล่าวหา นั้น เพื่อต่อสู้คดีได้ และเมื่อพิจารณาถึงระบบค้นหาความจริงซึ่งมุ่งหมายให้เจ้าพนักงานค้นหาความจริง โดยสอบสวนบุคคลทุก ๆ คน รวมทั้งผู้ต้องหาด้วย อาจทำให้ได้รับความกระจ่างได้ นั่นคือการแจ้งข้อหา นั้น ไม่ว่าจะเป็นในระบบกล่าวหา ก็เพื่อให้ผู้ต้องหา มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาได้ และในระบบไต่สวน ซึ่งเจ้าพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ค้นหาความจริง การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ทำให้ผู้ต้องหาทราบและเข้าใจเรื่องที่ถูกกล่าวหา หากผู้ต้องหากระทำผิดจริงตามที่ได้รับแจ้งข้อหา ผู้ต้องหาก็คงอาจรับสารภาพ ทำให้การดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. เป็นการผูกพันเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนและฟ้องร้อง ว่า เจ้าพนักงานจะไม่นำเรื่องอื่นที่มี การแจ้งข้อหา ให้ผู้ต้องหาทราบมาดำเนินคดีกับผู้ต้องหา หากเจ้าพนักงานมีความประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในเรื่องใด ๆ ก็ควรจะแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบเสียก่อน เพื่อที่เขาจะได้ต่อสู้คดีได้ แม้เจ้าพนักงานได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว และต่อมาปรากฏว่ามีการกระทำความผิดของผู้ต้องหาคนนั้น ในเรื่องอื่น ๆ อีก เจ้าพนักงานก็จะต้องมีการแจ้งข้อหาเพิ่มเติมให้ผู้ต้องหาทราบ การแจ้งข้อหาจึงเป็นการผูกพันเจ้าพนักงาน ในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ทั้งยังมีผลผูกพัน ไปยังชั้นพิจารณาพิพากษาอีกด้วย

๑) คณิต ฅ นคร, "การแจ้งข้อหากับเสรีภาพของบุคคล" วารสารอัยการ ปีที่ 2, ฉบับที่ 13 (มกราคม 2522) : 22

2.5 ความหมายของคำว่า "ข้อหา"

ข้อหาคืออะไร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้ให้บทนิยามไว้ เมื่อพิจารณาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า "ข้อหา" ว่า หมายถึง ข้อกล่าวหาบุคคลว่าได้กระทำความผิดทางอาญาหรือได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ดำเนินการฟ้องร้อง ^{๑๒}

อาจารย์ ดร. คณิต ฦ นคร ได้ให้ความหมายคำว่า "ข้อหา" คือ การกระทำที่อ้างว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ^{๑๓} หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง "การกระทำที่อ้างว่าจำเลย ได้กระทำความผิด" ในคำฟ้อง ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ก็คือ ข้อหาตนเอง ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการแจ้งข้อหา ในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ซึ่งผู้ต้องหาในฐานะเป็นประธานในคดี และมีสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา การที่ผู้ต้องหาจะให้การแก้ข้อกล่าวหาได้ ผู้ต้องหาจะต้องทราบว่า เขาถูกกล่าวหาว่าอะไร ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง ผู้ต้องหาก็จะต้องมีสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาเช่นเดียวกับชั้นพิจารณา ในชั้นพิจารณานี้ ศาลจะต้องอ่านคำฟ้อง ให้จำเลยฟัง คำฟ้องก็ต้องมีลักษณะตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) กำหนดไว้ ดังนั้น ข้อหาจึงต้องมีความหมายเช่นเดียวกับเนื้อหาของคำฟ้องดังกล่าว

นอกจากความเห็นของนักวิชาการดังกล่าวแล้ว ยังไม่ปรากฏความหมายของคำว่า "ข้อหา" จากนักวิชาการท่านอื่น แม้แต่ในทางคำพิพากษาเอง ก็ไม่ปรากฏความหมายของข้อหาเช่นเดียวกัน คงมีแต่ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงาน (พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ) ที่ให้ความหมายว่าหมายถึง ฐานความผิด ในการสอบสวนคดีอาญา หากพนักงานสอบสวนมีความ

^{๑๒} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2530), หน้า 135

^{๑๓} คณิต ฦ นคร, "การแจ้งข้อหากับเสรีภาพของบุคคล", วารสารอัยการ, ปีที่ 2, ฉบับที่ 13 (มกราคม 2522) : 22

เห็นว่า ผู้ต้องหากระทำความผิดฐานใด ก็จะแจ้งความผิดฐานนั้นให้ผู้ต้องหาทราบ เช่น ฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง เป็นต้น และในการตรวจสอบนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการก็อาจสั่งให้สอบสวนพยานเพิ่มเติม และสั่งให้แจ้งข้อหาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหา ซึ่งก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหาว่ามีความผิดฐานนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของมาตรา 134 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เป็นภาษาอังกฤษใน The Criminal Procedure Code of Thailand แล้ว กฎหมายให้คำว่า "....., and inform him of the offence charged,...."³⁴

Black's law Dictionary ได้ให้ความหมายของ คำว่า "Charged" ไว้คือ charged : Accusation of crime by complaint, indictment, or information. With respect to "notice", a person is charged with such if he has information sufficient to apprise him of the subject, e.g. under land recording acts, a person is charge with notice of a lien or attachment if it is on

³⁴ บทบัญญัติภาษาอังกฤษนี้ข้อความว่า "Section 134 when the alleged offender is summoned or brought or appears voluntarily before the inquiry official or when a person appearing before him happens to be the alleged offender, the inquiry official shall ask his name, surname, nationality, protection, parentage, age, profession, place of residence and place of birth and inform him of the offence charged, and he shall be made aware that whatever he shall say may be used as evidence against him in his trial. Any statement voluntarily made by him shall be noted down. If the alleged offender is unwilling to make any statement this shall also be noted down.

record.³⁵ และคำว่า "Accusation" ว่า Accusation : A formal charge against a person, to the effect that he is guilty of a punishable offense, laid before a court or magistrate having jurisdiction to inquire into the alleged crime³⁶

คำว่า "charged" จึงหมายความว่า ข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งเกิดจากคำร้องทุกข์ คำฟ้อง หรือการแจ้งให้ทราบ เป็นเรื่องการแจ้งให้บุคคลผู้ถูกกล่าวหาทราบ เพื่อให้เขาแก้ข้อกล่าวหาในฐานะที่เขาเป็นประธานในคดี

ดังนั้นในคำบทบัญญัติภาษาอังกฤษ มาตรา 134 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กฎหมายใช้คำว่า "....., and inform him of the offence charged,..." น่าจะมีความหมายดังกล่าวเช่นเดียวกัน แต่การที่บทบัญญัติภาษาอังกฤษ มาตรา 134 มีคำว่า "Offence" เข้ามาขยายคำว่า "charged" นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้ร่างกฎหมาย ซึ่งได้ร่างเป็นภาษาอังกฤษก่อนแล้ว จึงมาแปลเป็นภาษาไทย มีความต้องการ ให้คำว่า offence (แปลว่า ความผิดตามกฎหมาย) มาเน้นคำว่า "charged" ซึ่งมีความหมายในทางที่ เป็นข้อกล่าวหาที่เป็นความผิดตามกฎหมาย หรือศีลธรรม จากคำว่า "charged" ทำให้เห็นได้ว่าเป็นคำที่ใช้ในระบบกล่าวหา ซึ่งเป็นระบบการดำเนินคดีในประเทศอังกฤษ ทั้งนี้ กฎหมายที่ใช้ในประเทศอังกฤษ เป็นระบบกฎหมายที่เรียกว่า Common Law หรือที่เรียกกันในภาษาไทยว่า "กฎหมายจารีตประเพณี" (Custom Law) หรือ "กฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Unwritten law) Common law เป็นกฎหมายที่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ณ ที่ใด นอกจากในคำพิพากษาเฉพาะคดีนั้น ๆ ผู้พิพากษาเป็นผู้

³⁵ Black's law Dictionary, Fifth edition, (St. Paul Minn West Publishing Co., 1979), p. 212.

³⁶ Ibid., p. 21.

สร้างกฎหมายขึ้นปรับแก้คดี (Judge made law) โดยให้จารีตประเพณีอัน
ได้ปฏิบัติยึดถือกันมาช้านาน ไม่ขาดสายและเป็นธรรม และคำพิพากษาจะ
กลายเป็นบรรทัดฐานสำหรับศาลในเวลาต่อมาที่จะต้องวินิจฉัยตาม ๑๗

คำว่า "offence charged" เป็นคำที่มีความหมายว่า เป็น
การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาที่กล่าวหาว่า เป็นความผิดอาญา หรือกล่าวอีก
นัยหนึ่ง ก็เป็นข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวหาว่า โดยข้อเท็จจริงนั้นเป็นความ
ผิดอาญา ฉะนั้น คำว่า "ข้อหา" เมื่อพิจารณาความหมายของคำศัพท์
เป็นภาษาอังกฤษ ประกอบกับความเห็นของ อาจารย์ ดร. คณิต ฅ นคร
และ ความหมายของ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ดังกล่าวมาแล้ว
"ข้อหา" คือ การกระทำที่อ้างว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ซึ่งเป็นข้อ
เท็จจริง มีพื้นฐานความผิดซึ่งเป็นข้อกฎหมาย และการที่บทบัญญัติของประ
มวลกฎหมายวิธีพิจารณา ได้ใช้ทั้งคำว่า "ข้อหา" เช่น มาตรา 134,
158 (5), 160 วรรคสอง, 162 (1) และ 186 (5) และคำว่า
"ฐานความผิด" เช่น มาตรา 158 (2), 164 และ 192 (5) โดย
เฉพาะมาตรา 158 มีการใช้คำว่า "ฐานความผิด" และ "ข้อหา"
อยู่ในมาตราเดียวกัน แต่ต่างอนุมาตราเท่านั้น หากกฎหมายมีความประสงค์
จะให้คำว่า "ข้อหา" และ "ฐานความผิด" มีความหมายอันเดียวกัน
ก็ย่อมจะบัญญัติให้ใช้คำใดคำหนึ่งได้ การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ เห็นได้ว่า
กฎหมายมีเจตนารมณ์ ให้คำสองคำนี้ มีความหมายแตกต่างกันอย่างแน่นอน
แต่อย่างไรก็ตาม ฐานความผิด อาจเป็นส่วนหนึ่งในความหมายของคำว่า
"ข้อหา" ก็อาจเป็นไปได้ ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ในบทต่อไป

๑๗ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายแองโกล-อเมริกัน, (กรุงเทพมหานคร :
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 17-19.